

Acsalag Története

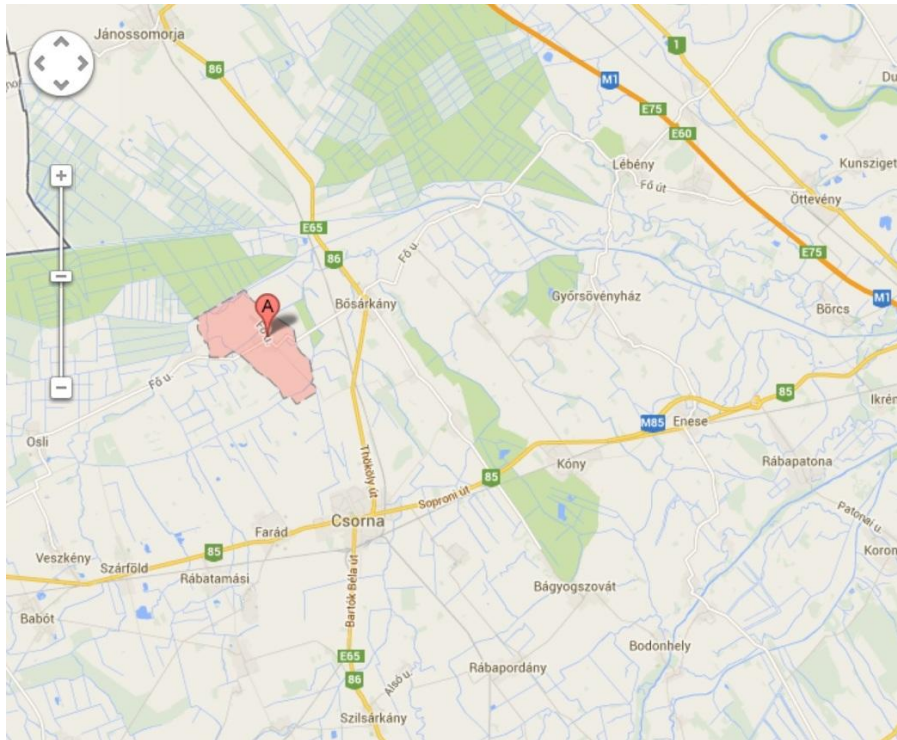
Első írásos említése viszonylag késői, 1696-ból származik (Acsalagh). A település a 17. század végén alakult ki a hanyi lánypár egy magasabb, kiemelkedő pontján. Volt idő, mikor a falut csak csónakon lehetett megközelíteni, a környező településektől más módon teljesen el volt zárva. Emiatt a faluba gyakran költöztek menekülő, védelmet kereső családok. A lakosság megélhetése is a vízhez kötődött, leginkább halászással, csikászattal, pákászattal, valamint juh- és szarvasmarha-tenyésztéssel foglalkoztak. Neve az „átsallak” szóból ered, mivel kezdetben a falu mocsaras fekvése miatt kevesen akartak oda letelepedni, ezért különféle módszerekkel próbálták átsalni az embereket. A község 1973–1990 között Bósárkány társközsége volt, 1990-től ismét önálló település. 1997-ben az alacsony létszám miatt a falu iskolájában a felső tagozatos oktatás megszűnt.

Forrás: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Acsalag>

Nevezetességei:

Római katolikus templom, főoltára és szószéke az 1700-as évekből való.

A községtől nem messze kezdődik a Fertő-Hanság Nemzeti Park. A falun át vezet a hansági kerékpárút, amely egyre több turistát vonz.

Fekvése:

A Hanság délnyugati részén, Csornától 10 km-re északra fekszik. Síkvidéki sorfalu. A legközelebbi vasútállomás 3 km-re van (Bősárkány a Hegyeshalom–Csorna–Szombathely-vasútvonalon).

Megközelítése:

Autóbuszsal: Győr-Csorna vonalon átszállás a Bányogyszováti elágazásnál vagy Csornán, a Bősárkány-Földsziget járatra.

Autóval: 85.sz főúton, Csornáig, ott 86.sz. főút Bősárkány felé, az acsalagi bejáráig.

A község története dr. Nagy Miklós tollából

A falu története

Dr. Nagy Miklós, 2011

Acsalag Győr-Moson-Sopron megyében, a Hanság déli részén, Csornától 10 km-re, északnyugatra fekszik. Szomszédos települések: Bősárkány, Földsziget és Csatárimajor. Vasútállomása Bősárkány.

A Rábca folyó kb. 2 km-re, északra folyik a falutól. A Hanság egykori mocsárvilága mindig rendkívüli módon befolyásolta a lakosság életét. A lecsapolás előtt hatalmas nádasok, kiterjedt hinarasok voltak itt, úszó nádszigetekkel. A mélyebb részeken 3-4 m mélységű nyílt vizű tavak voltak, fás vegetáció csak kisebb égeres foltok formájában, a láp peremén volt. A szájhagyomány szerint a falu neve abból az időből származik, amikor még az embereket ide kellett csalogatni. Az itt lakók átcsalták a Hanság szélén élő lakosságot, hogy itt telepedjenek le. Az átcsallak szóból később aztán Acsalag lett. Az 1715-ből származó viaszpecséten Sigili* Atcsallak olvasható. Egy 1700-as évekből származó németnyelvű térképen lehet olvasni a következőt: Àtschaloker Morast, vagyis acsalagi mocsár. De elképzelhető az is, hogy Acsalag neve talán egy Acsa személynév és egy lakhely jelentésű – lak utótag összetételéből vezethető le. Így elképzelhető az is, hogy egy Acsa nevű jobbágy választotta magának lakóhelyül, és itt telepedett le háznépével. Szinnyei József Magyar Tájszótára szerint az acsa szó szitakötőt jelent. A lag pedig egy régies magyar szó, aminek a jelentése rét, legelő. Acsalag neve tehát e két régies szó összevonásából is eredhet, azaz szitakötős rét. Már a kőkorszakban megtelepedett itt az ősember. Ennek a kornak emlékét őrzi a csornai nucleus (pattintott kőeszközök készítésekor hátramaradó kőmag). Acsalag határában is találtak egy szépen csiszolt kőbaltát. Mivel a Hanság mocsarai gazdagok voltak vadban, halban, valószínű, hogy ennek a kornak embere már idejárt vadászni és halászni. Acsalag környéke 1387-ben került a Kanizsai család kezére Zsigmond király adományozása által. 1532-ben azonban a Kanizsai család fiúágon kihalt, és Kanizsai Orsolya Nádasdy Tamással való házassága után, 1536-ban, a környék nagy része a Nádasdy családé lett. 1671-ben, amikor Nádasdy Ferenc országbíró – a Wesselényi összeesküvés fő szervezőjét – kivégezték, a Nádasdy birtokot a bécsi kamara vette át. 1681-ben a volt Nádasdy birtok aztán az udvarhű Esterházy családra szállt. Ettől kezdve környékünk 1945-ig az Esterházy család birtokában volt. Amikor 1529-ben, 1543-ban és 1594-ben a török sereg Bécs ellen vonult, a törökök elpusztították az egész Rábaközt, a falvak lakossága a Hanság mocsaraiban rejtőzködött el. A török pusztítás után lassan meginduló fejlődést a Rákóczi szabadságharc dunántúli harcai törték meg a XVIII. század elején. A császári labancok felégették a környező falvakat, a lakosság megint a Hanság mocsaraiba menekült. Acsalag községről az első írásbeli feljegyzés egy 1696-os adójegyzékben fordul elő. A következő írásbeli feljegyzést a faluról a Rábaközi főesperesség 1696-1697-es jegyzőkönyvében lehet találni: „Acsalag vagy másképpen Hölgyész. Az ország nádorának birtoka. Ez a falucska minden szomszédos helytől távol, mocsarak közepén fekszik, áradások idején nehéz megközelíteni. 57 katolikus és 4 akatolikus

él itt.“ A Hölgyész név hermelinvadászok telephelyére utal, mivel itt sok hermelin fordult elő, aminek prémje a főuraknál keresett cikk volt. Acsalag első lakói minden bizonnyal kedvezményekkel idecsábított jobbágyok. Ezért nem véletlen, hogy lakói szabad költözésű jobbágyok voltak. Ez azonban csak annyit jelentett, hogy ha nem tetszett az illetőnek a herceg szolgálata, szabadon elköltözhetet másik alá, ingó vagyonával együtt. Az 1715-ös országos összeírásban 10 adófizető jobbágy neve van feltüntetve. Ezek: Baka György, Boronay János, Nagy Pál, Sipos György, Meszlényi András, Szabó István, Makkos György, Boronay Gergely, Bartos Pál, Csordás István. Ezek a családok voltak Acsalag őslakosai. A többi lakos zsellér volt, akik nem fizettek adót, és ezért nem említik őket. Az 1738-as egyházlátogatási jegyzőkönyv már egy fatemplomról számol be, ami náddal van fedve, és Szt, Lőrinc tiszteletére van felszentelve. A XVIII. században Acsalagon főleg júhtenyéssel foglalkoztak, mivel sok volt a legelője.

A 10 acsalagi jobbágynek 1715-ben csupán 45 hold szántóföldje volt, 1728-ban már 190 holdon rendelkezett a 10 jobbágy. Aztán Mária Terézia úrbérrendezése 1767-ben nemcsak az úrbéri járandóságokat szabályozta, hanem majd egy évszázadra rögzítette a falvak telki állományát is. Acsalagon ekkor 20 telkes jobbágy, 3 házas és 3 háználküli zsellér volt. 1767-ben csak 178,5 hold jutott az acsalagiaknak szántóföldi gazdálkodásra, és 160 hold rét. Az összes szántóföldön csak az egész telkes jobbágyok gazdálkodtak, a zselléreknek szántóföldjük nem volt, csak rétjük. Mária Terézia úrbéri rendelete előírta, hogy az úrbéri használatban levő telkek száma nem változhat. Ezért hogyan segítettek magukon a földre, munkára éhes jobbágyok? Elkezdtek irtani a használhatatlan lápi erdőségeket és a Hanságot. A határ dombosabb részei tele voltak ekkor még cserjével, csipkebogyóval és kőkénnel. A herceg némi bérlet fizetése ellenében szívesen bocsátotta rendelkezésre a neki semmi hasznot nem hajtó mocsárvilágot. Saját irtásföldjével a jobbágy bizonyos mértékig rendelkezhetett. A földesúr tulajdonjogának sérelme nélkül eladhatta vagy elzálogosíthatta ezeket a területeket. Az irtásföldeket a gyerekek örökölhették, és robotmentesek voltak. Irtásföldekkel a zsellérek is rendelkezhetek. Acsalagon 227 kishold nagyságú irtásnagyságú terület mutatható ki ebben az időben.

A XVIII. század végén megkezdett hansági lecsapolási munkák eredményeként nagy területek váltak alkalmassá mezőgazdasági művelésre. Ekkor keletkeztek környékünkön az uradalmi majorok, mint Földsziget, Mátyássziget, Csatárimajor és Pálmajor. A majorgazdálkodás fellendülésével a földesúr aztán egymás után vette vissza az irtásföldeket a jobbágyoktól és zsellérektől. A visszaváltási ár azonban nevetségesen kevés volt. Ezzel az igazságtalan cselekedettel sok jobbágyot és zsellért fosztottak meg betevő falatjuktól. A jobbágyok tehát elvesztették legértékesebb földjeiket, a zsellérek föld nélkül maradtak, az uradalom pedig értékes és nagykiterjedésű szántókkal bővült. 1777. július 15-én a falu leégett, és határát elverte a jég. Ez a nap fogadalmi ünnep lett, és ekkor tartották a kisbúcsút.

Az acsalagi irtásföldek tulajdonjogi kérdését az 1855-ben létrejött irtásvisszaváltó egyezség (Combinatorium) szabályozta. Eszerint a 227 kisholdnyi irtásföldek kétharmad részét, 152 holdat a herceg visszatartotta magának, és csak 75 kisholdat engedett át az acsalagiaknak. A visszavett irtásföldeket Mátyássziget, illetve Földsziget majorhoz csatolták. Az 1855-ös elkülönítő egyezség kötelezte az Esterházyakat bizonyos mennyiségű szántóföld, rét és legelő

átengedésére. A kapott földekért azonban megváltási összeget kellett fizetniük a volt jobbágyoknak. Acsalag lakossága összesen 981,5 hold földterületet kapott a hercegtől a legelőn kívül, aminek nagysága 270 hold volt.

Acsalag lakossága 1855-től megkezdte az önálló gazdálkodást. A telkes jobbágyokból telkes gazdák lettek, a zsellérekből pedig octálosok. A földek most már a parasztság tulajdonát képezték, megszűnt a robot, dézsma, stb. A zsellérek is földhöz jutottak az elkülönítés után, de csak 9,6 kishold jutott nekik családonként. Ezen a területen sok esetben ketten, sőt négyen is osztozkodtak. Ebből a kevés földből nem lehetett eltartani egy családot. Ezért az octálosok nagy része elszegődött a herceg földszigeti és mátyásszigeti majorjaiba cselédnek. Nehezítette a volt zsellérek sorsát még az is, hogy a határ leglaposabb részeit kapták meg, amit gyakran elöntött a víz.

Az 1860-as évekig nem volt még túl nagy aránytalanság a birtokviszonyokban. De a több évekig tartó szárazság és az egérkárok sok családot arra kényszerítettek, hogy földjeiket eladják a tehetősebb gazdáknak. A lakosság többi része törpebirtokos volt. Mivel a Rábca szabályozása után a szántó területe a régi laposok rovására egyre szaporodott, a nagyobb gazdák egyre több cselédet, illetve szolgalegényt hoztak a környező községekből. Az elszegényedett őslakosok ugyanis nem szívesen vállaltak szolgaságot.

Mivel a falu lakossága ebben az időben gyors ütemben növekedett, határa pedig teljesen körül volt véve hercegi birtokkal, a szegénység egy része kivándorolt Amerikába, vagy más falvakba költözött.

1890-től 1914-ig 25-30 családfő dolgozott Amerikában gyárakban és bányákban. Ezek nagy részben 1920-ig hazajöttek, csak 6 család maradt kint végleg. 1903-ban a szigetközi Halászi községbe költözött el megtakarítva, 20-30 holdas birtokot vásároltak Halászi községben. 1903-1905 között a szlavóniai Podgorács községbe költözött el 10 család. 1938-41-ben az akkori Moson megyei Pünkösdvásárra (ma Várbalog) ment telepesnek 6 család 40 személlyel. Akik idehaza maradtak, állandóan keresték a módját, miként javíthatnának sorsukon.

1901-ben a falu lakossága megalakította az első szövetkezetet „Keresztény Fogyasztási Szövetkezet” néven. A szövetkezet 1910-ben belépett a Hangya Országos Szövetkezeti Központba, és 1948-ig, a Földműves Szövetkezet megalakításáig jól működött. 1910-ben a földszigeti uradalomból a szegényebbek 252 kat. hold bérletet kaptak. Az első világháború után ez a „Polgárberlet” segítette át a szegényebb emberekből álló, kb. 65-70 családot a kenyérgondokon. 1945 március 30-án előzönlötték a szovjet katonák a falut. Raboltak, több nőt is megerőszakoltak, és agynlöttek két ártatlan embert.

1945 tavaszán felosztották Esterházy herceg birtokait a parasztság között. Acsalag csak 472 holdat kapott, mivel ennyi volt az acsalagi telekkönyvben. Igénylő meg 171 család volt. Meg is lett ennek a következménye, mert 1946-ban 20 család elköltözött a Sopron melletti Ágfalvára, a kitelepített svábok házaiba és birtokaiba.

A földosztás után nagy lendülettel indult meg a gazdálkodás a faluban. A falu lakossága felismerte a belterjes gazdálkodás hasznát, és már 1946-ban, utána még 5 évig cukorrépa és cikória vetőmagokat termelt állami szerződésre. A jóiramu fejlődést az 1950-es évek túlszigorú, embertelen beszolgáltatási kötelezettségei aztán alaposan megbénították. A megállapított kvótát akkor is be kellett szolgáltatni, ha nem termett semmi sem. A vége az lett, hogy a kisbérlek menekültek a földről, mert ha csak 4-5 holdon gazdálkodtak, több maradt nekik, mintha 15 vagy 20 hold földet műveltek volna. A nagyobb gazdák meg az államnak ajánlották fel a földjeiket ingyen, hogy csak meneküljenek a beszolgáltatástól. 1954 után a termelés aztán újra kezdett fellendülni. A korábban cseléd vagy szolgasorsban élők is úgy bejöttek a gazdálkodásba, hogy a tsz-be bizony nem szívesen léptek be.

Az 1956-os szabadságharc eseményei nem múltak el nyomtalanul a faluban sem. Megalakult a Nemzeti Bizottság és a Nemzetőrség. A faluban nem történt semmi atrocitás, a lakosság sok élelmiszert szállított a budapesti forradalmároknak. November 4-e után a falun keresztül ezrével menekültek Ausztriába. Az acsalagiak ételt, italt és soknak szállást is adtak, elkísérték őket a határra, és megmutatták hol kell átmenni Ausztriába. 35 acsalagi is átmenekült a határon, akik az egész világon szétszóródtak.

1959-ben erőszakkal megalakítják a termelészövetkezetet a faluban „Törekvés” néven. A beszerzés nem volt könnyű dolog. A többség ragaszkodott az önálló gazdálkodás formájához. A beszerzés alkalmával szörnyű igazságtalanságok történtek. A szántóföldek egy része az ebek harmincadjára került. A fiatalok jó része a városokba került. Eltűnt a paraszti életforma a faluban is. A “bölc” tsz alakítók nemcsak a földjét vették el a szorgalmasan dolgozó néptől, hanem az őseitől tanult termőföld szeretetét is. 1991-ben átán szétoszlott a tsz. A volt tagok kárpótlási jegyeket kaptak, amivel a földekre licitálhattak. A legtöbben aztán eladták földjeiket acsalagi gazdálkodóknak, akik ma 30-60 hektáron gazdálkodnak. Mivel a fiatalok nem találnak munkát a faluban, elköltöznek a városokba. A lakosság száma egyre csökken, ma már lesüllyedt 500 alá. Megszűnt az óvoda, és az isola is. Több külföldi, különösen németek és osztrákok vásároltak üres házakat, amiket szépen felújítottak. A falu jövője bizonytalan, de talán jön még olyan időszak is, amikor a fiatalok nyugdíjas korukra visszaköltöznek az üresen hagyott házakba.